

Саксонов В.Б.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖНИХ ІНСТИТУТАХ

Міжнародний комерційний арбітраж упродовж багатьох років має вагомое значення серед різноманітних способів розв'язання спорів, що виникають із зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Загалом, термін «*міжнародний комерційний арбітраж*» застосовується у декількох значеннях. Насамперед, це поняття означає *механізм розгляду спорів*, що впливають із зовнішньоекономічних угод. Крім того, терміном «*міжнародний комерційний арбітраж*» позначають *орган, створений для розгляду таких спорів*. Цей орган може бути як постійно діючим арбітражним інститутом, так і створеним спеціально для розгляду конкретного спору – арбітраж *ad hoc*. Інше значення цього терміна – це *склад певного арбітражного суду*: декілька арбітрів (як правило три) чи одноособовий арбітр. Водночас під міжнародним комерційним арбітражем розуміють спосіб вирішення спорів між сторонами, пов'язаними з правовим порядком різних держав або відносинами між сторонами з «іноземним елементом», які самі призначають арбітрів (арбітра), чиє рішення має обов'язкову силу.

Крім того, слід зазначити, що терміном «*міжнародний*» позначають відмежування між арбітражами, що є суто національними, тобто являють собою систему арбітражних (третейських) судів, що розглядають спори у внутрішньодержавних відносинах приватноправового характеру, і тими, які виходять за межі національних кордонів.

Слід також відрізнити міжнародний комерційний арбітраж від міжнародного «публічного» арбітражу. Останній включає арбітражний розгляд спорів як політичного, так і економічного характеру між державами і/чи державними утвореннями. Такі спори, зокрема, можуть розглядатися Постійним третейським судом, що знаходиться в Гаазі.

Розглянемо *риски*, які *характеризують* міжнародний комерційний арбітраж і відрізняють їх від державних судів.

По-перше, міжнародні комерційні арбітражі, будучи за своєю природою юрисдикційними органами, не є державними судами, тобто вони не формуються державою і не фінансуються нею, держава не призначає третейських суддів, не надає їм спеціального статусу та гарантій тощо;

по-друге, стосовно міжнародних комерційних арбітражів держава визначає

лише загальні правові засади створення, діяльності, а також порядок (процедуру) вирішення цими судами спорів та загальні принципи виконання їх рішень;

по-третє, право міжнародного комерційного арбітражу розглядати певний спір між суб'єктами підприємницької діяльності визначається договором між сторонами;

по-четверте, судді міжнародних комерційних арбітражів: а) виконують свої обов'язки не на постійній основі, як це роблять судді державних судів; б) не отримують платні від держави (заробітної платні) за виконання своїх судових функцій; в) призначаються сторонами спору та відповідними недержавними інститутами (в Україні – це Торгово-промислова палата);

по-п'яте, міжнародні комерційні арбітражі, як правило, не зобов'язані при вирішенні спору застосовувати чинні у певній країні процесуальні норми, які є обов'язковими для застосування державними судами;

по-шосте, рішення міжнародних комерційних арбітражів є остаточними і не підлягають по суті спору апеляційному чи касаційному оскарженню в будь-яких державних чи судових органах або перегляду.

Згідно з положеннями ст. 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», арбітражне рішення, незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається обов'язковим і при поданні до компетентного суду письмового клопотання виконується [1].

У цілому переваги міжнародного комерційного арбітражу перед будь-якими іншими способами вирішення зовнішньоекономічних контрактних спорів полягають: у спрощеній, але визнаній достатньою арбітражній процедурі; можливості формування сторонами складу арбітражу на свій розсуд шляхом призначення по справі арбітрів, які мають великий досвід, високу кваліфікацію та неупередженість; в узгодженні взаємоприйнятної мови арбітражного провадження і права, що застосовується. Важливими перевагами є також конфіденційний характер арбітражного провадження, остаточність рішення, відсутність апеляційного і касаційного оскарження (за винятком процедурних порушень); наявність забезпечувального механізму визнання і виконання арбітражного рішення завдяки Нью-Йоркській конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень [2] і Європейській конвенції про зовнішньоторговий арбітраж [3].

Бібліографічні посилання

1. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4002-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

2. Конвенція про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 10 червня 1958 р.) // Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: теорія та законодавство / Торг.-пром. палата України ; за заг. ред. І.Г. Побірченка. – К. : Ін Юре, 2007. – 584 с.

3. Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 21 квітня 1961 р.) // Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: теорія та законодавство / Торг.-пром. палата України ; за заг. ред. І.Г. Побірченка. – К. : Ін Юре, 2007. – 584 с.